

Adatok a brassói „A Három Oszlophoz” című páholyról

(Kivonat)

A dolgozat az 1749-ben, Magyarországon elsőként megalakult, 1777–1794 között virágzó, majd a szabadkőművesség betiltását és újraéledését követően 1875-ben újraalapított brassói, német nyelvű (szász) páholyról (pár évig átmenetileg csak kör) közöl adatokat. A dolgozat függeléke 1904-es, figyelemreméltó állásfoglalás, az erősödő nacionalizmusnak a szabadkőművességet fenyegető veszélyére figyelmeztet.

*

Már a 18. században, amikor a szabadkőművesség szervezeté alakult, elterjedt egész Európában. Hamarosan eljutott Magyarországra is. Méghozzá igen korán, hiszen az első páholy 1717-ben Londonban szerveződött meg, és már 1749-ben, tehát mindössze harminckét évvel később megalakult Magyarország első szabadkőműves páholya Brassóban. „Zu den drey Saulen”, magyarul „A Három Oszlophoz” lett a páholy neve. A páholy tagjai városi polgárok voltak, zömében német anyanyelvű szászok, ez is indokolta a páholy német elnevezését. A páholy több esztendei szünet után éledt fel újból, 1777-ben. A virágzó páholyéletet Ferenc császár betiltó rendelete bénította csak meg, 1794-ben. Ekkor a brassói páholy is beszüntette működését.¹

Ennek a páholynek az emléke fennmaradt Brassóban. A 19. században, amikor a szabadkőművesség ismét törvényes keretek között működhetett Magyarországon, újjáélesztették. Így emlékszik meg a történelmi eseményről a *Kelet* című hivatalos szabadkőműves lap 1876. november 12-én, a 3. évfolyam 17. oldalán:

„Végül meg kell emlékeznünk a brassói sz.:k.:i. körről, mely már egy év, 1875. október 21. óta a „Három Oszlophoz” cím alatt a bukaresti páholyhoz tartozó nyolc tvr.:i. közreműködése mellett fennáll, és első évi jelentését e nyolcra küldötte be.

A szks kör ma 164 frt 62 kr-ral rendelkezik, kis szks.:i. könyvtárral bír, minden hó 3. csütörtökjén dolgozik (COPONY tvr.:i. lakásán), és humanitárius téren már működését egy szép tettel kezdte meg, ti. egy özvegy árva gyermekének továbbneveltetése végett történt felfogadása által. Jó ajánlat a remélhetőleg mielőbb megnyíló műhely számára.

Hogyha mármost az elért eredményt bírálólag tárgyává tesszük, el kell ismernünk, hogy □-aink legnagyobb része ezen szabadkőműves feladatokban tűnik ki.”

Tehát más esetekhez hasonlóan a Brassóban lakó bukaresti szabadkőműves páholytagok helyi szabadkőműves kört alapítottak. Ilyenkor általában az volt a cél, hogy az összejövetelek látogatását megkönnyítsék, és a helyi kérdésekkel történő foglalkozást biztosítsák. Így történt ez más esetekben is. Például a nagyváradi „László király” páholy kolozsvári tagjai alakították meg az „Unio” páholyt, majd annak zilahi tagjai a zilahi „WESSELÉNYI” kört.²

A *Kelet* 1877. november 24-i számában említést tett arról, hogy a bukaresti „Brüderlichkeit” („Testvériség”) páholy fellépett a háború áldozataiért. Ez a bukaresti páholy a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy „védelme” alatt működött, hiszen ekkor Romániában még nem volt szabadkőműves főhatóság.³

Ugyancsak a *Kelet*-ből (1878. január 10. 4. évfolyam) megtudhatjuk, hogy a brassói „A Három Oszlophoz” című páholyt a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy védelme alá fogadta. Tehát az előbb jelzett kör már átalakult páhollyá. Ez több, szigorúbb feltételeket követelt meg tőlük, mint eddig a kör szervezete.

A *Kelet* 1880. január 10-én a 3. oldalon a szokásos páholyjelentések között „A Három Oszlophoz” brassói páholyét közli, a következőképpen: „A □ fejlődése gyors haladást nem mutat is fel, mégis a szakadatlan előmunkálkodás által

* *Acta (Siculica)* 2006/2, T3, Sf. Gheorghe, Sporturilor 8A, RO-520085
** Budapest, Király 27., H-1072, bermatsz@freemail.c3.hu

biztos jövőnek lett megvetve alapja az évben. A □ saját helyiségébe költözött 1878 novemberében. Január 11-én nővérmunka volt, ahol HELLWIG neje készítette tápiszt[†] adott a könyvtárgyarapításra.”

A *Kelet* 1885. április 1-jei száma a braszósi „A Három Oszlophoz” páholy jelentését így közli:

„A lefolyt szabadkőművesi év páholyunkra nézve – tekintve, annak még mindig csekélyszámú tagjainak – azon oknál fogva bír fennállása óta először fordult elő azon eset, hogy egy tv.: tetemes anyagi veszteségek következtében a tv.: kötelékből kiválni kényszerítve volt, s egy másik tv.: fedezését kérte, és most a halál legelőször nyomult be csendes műhelyünkbe, kiragadván egy a legszebb férfikorban álló szk.: tv.:t.

Ezen veszteségek reánk nézve annál érzékenyebbek, mert egy kis körben, amilyen a mienk, minden erő elveszítése, legyen az kiváló vagy szerény, kétszeresen sújt.

Emellett azonban két kiváló tényt jelezhetünk, két vívmányt, melyek csirái páholyunk kebelében keresendők, mert itt zajtalanul működő néhány tv.:-ünk buzgósága folytán gyönyörű gyümölcscsé érleltek, s innen kötelek mű terjeszti áldásos hatását. Ezek a „tápisztézetek” (Alumneum) és „az iskolás gyerekeket felruházó egyesület”, mely mindketteje páholyunk tagjai által vidékségbe hozatott, valamint azok meleg odaadása és fáradhatatlan buzgalma következtében létesítve is lett, s mely a 400 évi LUTHER-ünnep alkalmával felavatván működését meg is kezdte.

A tápisztézet egylete segítségével egy intézet lett berendezve, melyben jelenleg 9 növendék, ezer szegény iskolás fiú lakást és tökéletes ápolást egészen ingyen nyer. A gyermekfelruházó egyesület már 1883. év karácsony ünnepén kezdé szegény iskolás gyermekeknek adományait kiosztani.

Nem mulaszthatjuk el a tényekre megemlékezni, mivel ezek páholytagjainknak a templomon kívül kifejtett iparkodásánál és tevékenységéről tanúskodnak.

És most áttérünk szűkebb páholyéletünk egyes mozzanatainak a felsorolására.

A szünidők letelte után tartott első rendes munkán az újból választott tisztikar letette az alkotmányosan előírt fogadalmat.

Nov. hó 10-én ülte meg páholyunk a 400 évi LUTHER-ünnepet egy díszmunkával, melyben GOSBETH Kristóf szónok tv.: a nagy reformátor élete és működése felett ünnepi beszédet tartott, kiemelvén ebben a bátor és tántoríthatatlan harcos, dr. LUTHER Mártonnak az igazság és szellemi világosság terjesztése körül szerzett elhervadhatlan nagy érdemeit.

Dec. 4-én lett az eddigi táblás HEDVIG János tv.: a tisztességes fedezet alapján körünkben kivált TEUTSCH József tv.: helyett kincstárossá megválasztva, mivel pedig ARZT Mihály tv.: táblásnak és GÖTT Henrik tv.: könyvtárosnak, mely utóbbi azonban új tisztében nem működött, mivel ő, ki december 4-én utolsósorban állott a tv.:i láncban, már e hó 30-án k.: az ő.: kel.:-be⁵ Ezek által vezetve kivált tv.: emlékére 1884. dec. 4-én lépett be páholyunkba, 20 frt-nyi összeggel az „iskolás gyermekeket felruházó egyesület” alapító tagjai sorába.

Ugyanezen év február 4-én örvendtetett meg FO. Testvérünk egy igen érdekes felolvasással e cím alatt: „Állásunk a jelenkor törekvéseivel szemben.” (E felolvasás egész terjedelmében a *Kelet* 1884. októberi számában közöltetett. **BZsÁ.**)

Márc. 3-án tartott emlékezésben SCHNELL Károly tv.: a Budapest kel.: GALILEI □ által közölt kérdések felett referált, valamint HAUSDORFER tv.: által nevezett □ 12. évi alapítási ügyében tartott díszelőadást. V. 13-i munkában PORR Emil kereső lett a szabadkőművesek ősi szokása szerint a szövetségébe felvéve, és ARZT Mihály tv.: előadta a Budapest kel.: dolgozó CORVIN □ tábláját a siketnémák részére egy 2. országos intézet felállítási ügyében.

Örvendetes meglepetésünkre szolgált ZAY Adolf tv.: látogatása, ki mint páholyunk állandó képviselője a Nagypáholyok május 27-én tartott munkáján az utolsó negyedéves nagygyűlésről tett jelentést. SCHNELL Károly tv.: a számadások átvizsgálására kiküldetett bizottság nevében constatálja, hogy eszerint a számadások pontosan vezetve és minden kellő rendben talál-

tatott. A □ vagyona múlt évi állásához képest 147 ft 40 kr-ral szaporodott és most 107 ft 34 kr képezik, az ö. persely⁶ állása pedig 1015 ft 31 kr, 60 fr 14 kr-ral több a múlt évinél. Páholyunk ezen kedvező anyagi állása örvendetes tudomásul vétetvén, a számadások vezetésével megbízott tv.: -eknek a felmentvény, a páholy elismerésének kifejezése mellett megadatott. Egyúttal a □ berendezése igazi értékének kiderítése érdekében egy HELLVIG Frigyes, DICK Ede s TEUTSCH Győző tv.: -ekből álló bizottságot küldetett ki egy hiteles becslés összeállítására, s jövőre a szokásos tételek alapjául fog szolgálni.

A lefolyt szabadkőművesi évben mind-ebből 131 első és két harmadfokú munka és két értekezlet lett megtartva. Négy tv.: részesült mesterfokban, és egy kereső lett a szövetségbe felvéve. Páholytagjaink száma 19. Eggyel kevesebb, mint előbb, de reméljük, hogy ezen veszteség nemsokára pótolva lesz. A munkák látogatása általános kedvezőnek nem mondható, s ha mindjárt minden dicséret fölött áll, mégis azon jogos óhajnak illetve befolyásnak adunk, hogy a látogatás ismét nagyon kedvező legyen, mint kezdetben volt.

Könyvtárunk a lefolyt évben FISCH János a 3. fokba emeltetik 10 feladatával gyarapodva, szabadkőműves lapok közül a következőket járattuk: *Kelet, der Zukunft, die Buda* stb. Befolyt az évben gyógyszerre kiadva, s nek, evvel „A Három Oszlophoz” befolyt díjtevékenységei vonzásokban felküldhető javulással, kivéve, hogy kíséretében álló és felbátorítva találjon nevelőt, hogy azon fontos teendők elvégzéséhez, s hogy a testvéri láncban a □t, hogy „A Három Oszlophoz”, mint azon kívül és fontos teendők elvégzéshez, s hogy a testvéri lánc ebből lelkesítve folytassa a munkát.”

A páholy céges papírjain még Kronstadtot írnak 1916-ban, de már a német nyelven, kézzel írott levélen Brassó szerepel az irat keltezésénél.

A levéltárban későbbi irat nem található a páholy anyagában.

Befejezőként egy 1904. évi figyelemreméltó állásfoglalásukat közöljük, ekkor a (feltehetőleg döntő többségben vagy kizárólag) szász tagokból álló páholy figyelmezteti a magyar

szabadkőművességet annak veszélyeire, ha, engedve a a századforduló erősödő nacionalista nyomásának, nemzeti szempontok által engedi magát megosztani. A kisebbségi közegekből érkező jelzés súlyát húsz évvel később az utódállamokba szakadt és ellehetetlenült magyar szabadkőművesek saját bőrükön érezhették.

Függelék

12. lap

„A HÁROM OSZLOPHOZ”

CÍMZETT □

Brassó kel.::

Érdemes Főmester!

Szeretett Testvérek!

A németajkú páholyunk, melynek szabadkőművesi feladata, a különféle nemzetiségek lakta vidéken őrt állani Magyarország Symbolikus Nagypáholyának határszélén, ezen sajátlagos állásánál fogva, komoly kötelességének tartja intőszavát emelni ama jelenségekkel szemben, melyeket hazánk szabadkőműves terén észlel, és mely jelenségek annál aggasztóbbak, minél sűrűbben találkozhatni velők.

Azon körülmény, hogy egyrészt a magyar kérdés és másrészt a nemzetiségek kérdése azon ügyek közé tartozik, melyek a jelenkor kedélyeit legmélyebben érintik, úgy hozta magával, hogy páholyok magukat elragadtatni engedik, hogy a szabadkőművesek szövetségének alapszabályzatában (a Constitutiójában) a szabadkőművesi működési körnek kitűzött határain túllépve politikát üzzenek.

Már a „Nemzeti”-páholy alapítása alkalmával hallatszottak hangok, melyek véleményünk szerint csak zavarólag hathatnak az igazi általános emberi szabadkőművesi összhangzatra. Aggodalmaink azonban csak még fokozódtak a Nagypáholy évi jelentésében ezen páholy tevékenységéről olvasható közleményei által.

A „László Király”-páholy a napokban szétküldött köziratában pedig már a páholyok magok szólíttatnak föl, miszerint oda hassanak, hogy az országgyűlési választójog a hazánk azon

polgártársainak, kik a magyar nyelvet szóban és írásban nem bírják, ezentúl ne adassék többé.

Félreértések kikerülése végett itt mindjárt ki kell nyilatkoztatnunk, hogy magától értetik az, hogy egyetlenegy testvérünk jogán csorbát ejteni nem akarunk, hogy az a maga vérmérséklete szerint részt vegyen a politikai életben is – ámbár a királyi művészet magasztos általános emberiségi eszméje minden igazi testvértől nemcsak vallási, hanem nemzeti és politikai ellentétekkel szemben is türelmet kíván, és bizonyos megérthetési kedvet vagy jóindulatot.

Hanem már egészen más dolog, hogy ha a páholyok magok munkáikban politikai kérdéseket tárgyalnak, és a politikai élethez vitás kérdéseiben mint páholyok kezdik beszélni.

Semmiféle mellékkörülmény által meg nem rendíthető azon meggyőződésünk, hogy ez a Nagypáholy alapszabályzatának tiszta világos szövegével – mégpedig annak 2-ik cikkével ellenkezik, mely cikk kimondja:

„A szabadkőművesség kizár köréből minden politikai - - - kérdést”.

Ennél fogva a szeretett testvéreket annak komoly és higgadt megfontolására kérjük, vajon politikai állásfoglalás vagy propaganda megengedése által nem alkotunk-e a magyarországi szabadkőművességben olyan precedenst, mely hazánkban a királyi művészetet az alapelveiben megfogja rázkódtatni, és előbb-utóbb rá nézve végzetes leendő?

Aggodalmainkat a szeretett testvéreink nyugodt, szenvedélytelen megfontolásának ajánlva maradunk

Testvéri üdvözzel

(?) Károly Főmester
(KRÖHLBRANDT) titkár
Brassó. 1904. évi május havában

Jegyzet

1. BERÉNYI Zsuzsanna Ágnes: **Szabadkőművesi páholynévsorok Kelet-Magyarországból.** *Névtani Értesítő.* 16. 56–65. oldal
2. BERÉNYI Zsuzsanna Ágnes: **A zilahi „WESSELENYI-kör” története.** *Acta (Siculica)* 2001. 327–347. oldal
3. BERÉNYI Zsuzsanna Ágnes: **„...nyelvünket nem adjuk” A romániai magyar szabadkőműves páholyok végnapjai.** *Europa 3 Annales.* 127–151. oldal. Angolul: *Transactions.* vol. XXIX–2000, 85–108.p.
4. A szabadkőműves szertartások során használatos, előírásosan elkészített szöveg elnevezése
5. „Költözött az örök keletbe” = meghalt
6. „Özveg persely” = a páholy elhalt tagjai özvegyei számára rendszerezett persely

(A családnevek majuszkulás kiemelését kötet-szerkesztési szempont indokolta. **Szerk. megj.**)

Date privind loja „Către cele trei coloane” a francmasonilor brașoveni (Rezumat)

Lucrea prezintă date privind francmasonii brașoveni (sași, de limbă germană). Loja (într-o anumită perioadă cercul) „Către cele trei coloane” a fost prima organizație a francmasonilor în Ungaria (1749), care prospera între 1777–1794. După deceniile de interdicție, organizația s-a reînființat în 1875. În anexă se prezintă o luare de poziție de remarcă din 1904, în care se atrage atenția asupra amenințării tot mai puternice din partea naționalismului exacerbat, primejduind inclusiv cauza francmasoneriei.

Data Concerning the Masonic Lodge „To the Three Columns” in Brassó (Brașov, Romania) (Abstract)

The masonic lodge (temporarily circle) at Kronstadt (Brassó, Brașov) was the first one in Hungary (1749). 1777–1794 was the most prosperous period of the lodge. After the interdict it was founded again by the saxon (german) masons of the city in 1875. In 1904 they took up position in a document against the growing nationalism that endangered the movement, too.

